

KOMENTÁŘ K ČÁSTI „RODINNÉ PRÁVO“ NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

Ing. Jaroslav Růžek, CSc., Ing. Jiří Vodička

Vládou navrhované znění části „Rodinné právo“ nového Občanského zákoníku zklamalo očekávání nejen veřejnosti, ale i řady nestranných právníků. Úroveň původní verze je dokonce možno označit za katastrofální, protože by znamenala podstatné zhoršení právní úpravy rodinných vztahů oproti dosud platnému Zákonu o rodině.

Došlo totiž, dovolíme si tvrdit, k systematickému vynechání téměř všech pozitivních ustanovení Zákona o rodině. Za všechna zde jmenujme na příklad znemožnění střídavé péče stanovením podmínky dobrovolného souhlasu obou rodičů. (Kdyby se dokázali sami od sebe na všem shodnout, tak se zřejmě nebudou rozvádět.)

A nejen to, zároveň byla zcela programově zařazena nová ustanovení směřující k dalšímu vyostření vzájemných vztahů v rodině.

Na příklad ustanovení o povinnosti soudu „hledat důvody“ k omezení rodičovské odpovědnosti toho rodiče, kterému není dítě svěřováno do péče. (Např. v Německu se ustanovení o omezení rodičovské odpovědnosti kvůli rozchodu rodičů naposledy do zákona dostalo v roce 1896 – tedy před více jak 100 roky – a bylo samozřejmě již dávno odstraněno.)

Nebo ustanovení o přihlédnutí k názoru dítěte, které předtím mohlo být po léta vystaveno „vymývání“ mozku jedním rodičem až do stadia vypěstovaného syndromu zavrženého rodiče.

Některá tato neúnosná ustanovení byla pod tlakem veřejnosti odstraněna či zmírněna, ale bohužel i poslední vládní verze části „Rodinné právo“ nového Občanského zákoníku předložená Parlamentu ČR má k dokonalosti hodně daleko. Ba co víc, dovolíme si tvrdit, že stále nedosahuje ani úrovně dosud platného Zákona o rodině.

Vládní návrh je proto potřeba doplnit zejména v těchto bodech:

1. **Definice pojmu „zájem dítěte“**, která přitom není až tak obtížná. Stačí vyjít např. z Mezinárodní úmluvy o právech dítěte. Je ale rozhodně nezbytná vzhledem k tomu, že je zájem dítěte vykládán často různě až protichůdně.
2. **Společná/střídavá péče jako zákonem stanovená výchozí forma péče o dítě**. To ostatně logicky vyplývá z definice zájmu dítěte. Základním zájmem dítěte je totiž jeho právo na oba biologické rodiče, a to i v tom případě, že by se to jednomu z rodičů nelíbilo. Proto ani aplikace společné/střídavé péče nemůže být v žádném případě vázána na souhlas tohoto rodiče. Samozřejmě uzákonění střídavé péče nelze chápat dogmaticky jako jediné možné řešení. Vždy je možno zvolit jiné řešení, které ovšem musí být podloženo dohodou rodičů nikoli nařízením soudu. V této souvislosti odkazujeme na praktické úspěšné fungování tzv. Cochemského modelu.
3. **Určování otcovství resp. rodičovství vědeckými metodami, např. testy DNA**. Tzv. právní domněnky jsou v současném moderním světě plném nových poznatků skutečně nadále již neudržitelným přežitkem.
4. **Výpočet výživného** je třeba v zákoně zásadním způsobem zpřesnit tak, jako je tomu v zahraničí (např. v Německu pod názvem Düsseldorfské tabulky). Tento výpočet by měli současně provádět odborníci, tedy na příklad finanční úřady.

5. **Mediace pro rozvádějící se rodiče** namísto naprosto zbytečných a často značně nekvalitních psychologických posudků, zadávaných navíc v intencích „kdo je lepším rodičem“. Ty rozvodovou situaci ještě vyhrocují a slouží soudům zpravidla pouze jako alibi pro jejich rozhodnutí. Mediátor naproti tomu může pomoci rodičům se dohodnout na porozvodovém uspořádání jejich vztahů k dětem, popřípadě i k sobě navzájem.

Na druhé straně některá ustanovení do rodinného práva evidentně nepatří a je proto zapotřebí je vypustit, např.:

1. **Ustanovení o rodinném závodě**, které ještě dále rozměšňuje právní jistoty dané ústavou ohledně ochrany soukromého vlastnictví.
2. Definice **švagrovství**, která byla do zákona zahrnuta tendenčně právě v souvislosti s výše uvedeným ustanovením o rodinném závodě a je nepotřebná. Naopak velmi užitečnou by byla **definice rodiny**, která ale chybí.
3. Nepatří sem též ustanovení kriminalizující a dále vyhrocující již tak napjaté vztahy mezi rodiči během rozvodu, např. ustanovení o domácím násilí, které je upraveno jinými zákony. Mimoto je veřejným tajemstvím, že se jedná o tzv. rozvodový folklor, neboť drtivá většina udání tohoto typu je zcela smyšlená a účelově slouží pouze k boji rodičů o děti. Cílem rodinného práva by však mělo být právě tento „boj“ eliminovat a vést rodiče ke spolupráci, aby byli dítěti zachováni oba rodiče, jakož i širší rodinné zázemí ze strany obou rodičů

Výše uvedené náměty byly také zpracovány do paragrafovaného znění ve struktuře odpovídající poslední vládní verzi Občanského zákoníku. Zmíněný protinávrh obsahuje ještě řadu dalších podnětů, které jsem zde nemohl zmínit z časových důvodů, ale podrobně se s nimi můžete seznámit na stránkách www.iustin.cz.